

ELŐFIZETÉS:

Egész évre . . . 6 ft.
Fél évre . . . 3 ft.
Negyed évre 1 ft. 50kr.

A lap szellemi részét
illető küldemények a
szerkesztőnek, anyagiak
a lap tulajdonosnak kül-
dendők.

BÁCSKA.

MEGYEI KÖZÉRDEKŰ KÖZLÖNY.

HIRDETÉSI DIJ:

egy 1 hasáboz petit sor
10 kr., többzöri hirtér-
ténél olcsóbb. Nyiltér
sora 25 kr. Bélyegdíj min-
den hirdetésnél 30 kr.
A hirdetések Bittermann
Nándor nyomdájában és
a szerkesztőnél fogad-
tatnak el.
Kéziratok nem küldetnek vissza.

Egyes szám ára 10 kr.

Megjelenik minden kedden és pénteken.

Egyes szám ára 10 kr.

Országos képviselőinkhez.

örvényhozónak, haza atyjának lenni: szép és dicső megbízatás, a polgárok közmegegyezéséből kapott legszébb koszorú.

Azonban az alkotmányosság nagyon megviselte, rövid másfél évtized alatt.

A nép hallott jelszókat, melyek alatt indult, de célt nem ért; látott zászlókat, melyeket épen a zászlótartók cseréltek el; hallott szép ígéretek, melyek nemcsak hogy nem valósultak meg, hanem sok részben épen az ellenkezőjük fogantatosult.

Azonkívül a helyett, hogy a politikai jogok gyakorlására éretlen nép, helyes vezetés, megfelelő szoktatás által némi komoly viselkedésre neveltetett volna: a demagógok titkos és nyilvános csábsszerekkel fölzaklatták nyugalmából, összevesztették egymás közt, hogy a konc nekik essék jutalekul. A paraszt látván, mint fogdossák, cirógatják korteskedésor az ő érdekeiket, önérzet helyett elbizakodottságot, hazafiú köteletségérzet helyett eszem-izomra, vesztegetésre csábító hajlamokat sajátított el. És mert a követválasztási aktus komolyságát belátta, annak honalapító hivatását a fenkolt magasztosságában megismernie ily előzmények után nem sikerült: különféle, de egyaránt káros közéleti bűnökbe sülyedt. Az egyik rész teljesen apathiába hanyatlott, mert az ígéretek középpénznek vette s a végrehajtásukat békítő viszonyok fölött határozni, azokat enyhítő körülményül be tudni, se nem értette, se nem akarta.

A másik rész komédiának nézi az egész dolgot s a gyávák közkenyerén, a létező viszonyok káromlásán élésködik.

A harmadik rész alig várja, hogy három évenként legalább egyszer alkalma nyíljon neki hazafias titulus alatt mértékletlenkedni, fontoskodni, szerepelni. De ki is győzné azt a sok különböző hatást részletezni, melyet az önzés, érdekvadászat, családi politika, nemzetiségi túlzás, szédelgés, kenyérhajsza, a törvényhozók kijelölésében itt meg amott létesített s folyton fokoz, szít és növel?

Míndezek sajnos tények, melyeket nem helyeslünk, melyeknek megváltoztatását sürgetni hivatásunk. Első helyen maguknak a honatyáknak volna ez — népünk politikai nagykorúságra nevelése — a köteleességük.

A rendelkezésükre álló számos mód közül, a leghatásosabb, mert közvetlen, bizalmas és komoly lehetne, a képviselői beszámoló beszédek évenkénti megtartása. Számot adni politikai munkásságáról, megmutatni az irányt, körvonalozni az elveket, melyek szerint dolgozott: mint jó példa mutatná meg a népnek, hogy ime, ez az úr nem azért lett képviselővé, hogy ha alá kell irni magát valahol, hát legyen címe; hanem azért, mert tud és akar a mi boldogulásunkért dolgozni.

Ha a nép látná, hogy őt megbecsülik, hogy őt bíraskodni hívják meg, hogy az ő bizalmát s a maguk ígérését a honatyák komolyan veszik: bizonyára maga is jobban törődne a közügyekkel s némi szerves kapcsolatot érezné a törvényhozás és önmaga között s kifejlődnék keblében egy bizonyos neme az önérzetnek, mely sarkalná, hogy a haza főbb kérdései körül, de kivált a reá szorosabban vonatkozó problémák iránt tájékozódni iparkodjék.

Akkor majd meggyőződne a nép, hogy ő nemcsak arra jó, hogy mindenféle befolyással egyszer három évben betereleik az urna elé, megsüvegelik, glaszé keztüvel szorongatják a kezeit; hanem érezné azt is, hogy a kenyérhajsza évenként egy napon a haza dolgai iránt való megokulás, tanulság merítése, szokásba visza-visszatérő polgári kötelem.

Azonban mit látunk?

Semmit. Képviselőink nagy része se az ország, se a megye, sőt járása, községe érdekeivel nem törődik, háromévenként egyszer végig pusztítja a szájas embereket, a kik a többieket az urnához terelik; választóikra rá se hederiteneik.

Ez így nagyon rosszul van, mert a már is dekomponált politikai érdeklődés végmegsemmisülésére vezet.

Két tiszparti követünk gróf Ráday Gedeon és báró Podmaniczky Frigyes megadták a jó példát.

A többi honatyák követhetnék őket!

A „Gazd. Egylet” közleményei.

Célszerű-e az őszi szántásra vetni?

Ezen fontos kérdésre Hensei Árpád a „Gy. M.”-ban a következő választ adja: Némelyek az őszi szántásra való közvetlen vetést határozottan hibás eljárásnak tartják; mások ismét minden aggály nélkül vetnek a közvetlen őszi szántásra s arról vannak meggyőződve, hogy eljárásuk helyes — Az ez irányban tett kísérletek oly ellentmondók, hogy azok alapján a kérdést általános s minden tekintetben érvényes válasszal eldönteni nem lehet; mert míg egyes esetekben az őszi szántásra való vetésnél nyertek nagyobb termést, — addig más esetekben ismét a tavaszi szántás adott jobb eredményt. — Ebből — ugymond — az következik, hogy bizonyos viszonyok között egyik, más körülmények mellett a másik eljárás lehet helyes.

Azon körülményekre, melyek közt az őszi szántásra vetés célszerűen alkalmazható, a következő következtetésekre jut cikkiró.

Oly talajoknál, melyek az őszi szántás folytán nyert porhanyó állapotukat tavaszig a vetés idejéig megtartják — milyenek pl. a homokosabb talajok — az őszi szántásra vetés igen célszerű és helyes eljárás lehet.

Ha az őszi, vagy a tavaszi esős volt s e miatt a talaj szövete megtömődött, ezen esetben tekintet nélkül a talajminőségre — újra kell a vetés alá szántani; de ha az őszi s a tavaszi idő száraz volt, ugy nemcsak a homokos, de a kevésbé lazább szövétű talajnemeknél is lehet vetni az őszi szántás után közvetlenül.

Ha az őszi szántás után a talaj a téli fagy által szétporlasztott s tavasszal szép porhanyós: ez esetben sietnünk kell az esőzés előtt a közvetlen őszi szántásra vetéssel, mert ezáltal a talaj porhanyóságát s téli nedvességét is biztosítjuk; de másrészt egy felesleges szántást is megkímélhetünk.

Minél később történt az őszi szántás, annál alkalmasabb tavasszal a vetés alá minden második szántás nélkül, miért is a tervszerűen vitt talajművelésnél azon területeket szokták ősszel szántani legutoljára, melyeket tavasszal közvetlenül az őszi szántásra van szándékunk bevetni; ily eljárás által nemcsak a talaj megtömődése előztetik meg, hanem egyuttal a talajnak ősszel való kigyomosódása is megnehezítetik, mert igen sokszor az őszi szántásra való vetést ép a talaj őszi kigyomosódása teszi lehetetlenné.

De függ e kérdés helyes eldöntése attól is, milyen növényt szándékozunk ily szántásra vetni.

E tekintetben tudjuk, hogy a zab és zabos búkőny korábban elvetethető, tehát a talaj művelési állapota iránt kisebb igénytel bírnak: ezeket tehát jobban lehet az őszi szántásra vetni közvetlenül, néha még az őszi, tavaszi búzát, rozsot; sőt még a burgundi répát is el lehet vetni őszi szántásra, ha a talaj porhanyósága elegendő biztosítékot nyújt arra nézve, hogy e növények gyökerei a kérdéses talajban kellőleg bírnak elterjeszkedni. Ellenben mindazon esetekben, hol a talaj porhanyóságában bizni nem lehet, vagy hol a talajterület egyes nagyobb foltjain a talaj megtömődött, itt mindenütt szükséges tavasszal a vetés előtt a talajt 15—20 cm. mélységre még egyszer felszántani s csak erre eszközölni a vetést.

Azon növényeknél, a melyek csak később vethetőek el, mint pl. a tengeri, köles, mohar stb., itt a tavaszi vetés előtti szántás ki nem kerülhető és okvetlenül szükséges.

A szóban forgó kérdés megvitatásánál — mondja végül igen helyesen a cikkiró — nem szabad egy fontos tényezőt, a téli nedvességet számításán kívül hagyni, mivel a mi éghajlati viszonyaink alatt, a tavaszi vetemények termésére döntő befolyással van; minthogy pedig a tavaszi szántásnál a téli nedvességet legjobban pazaroljuk, a porhanyításnál (extirpálás) már kevésbé és a fogsolásnál még kevésbé; ennek folytán szabály legyen, hogy a tavaszi vetést, a mennyire csak lehet, vagy közvetlenül a jól kivitt őszi szántásra, vagy előleges porhanyításra kell eszközölnünk. Ez által nemcsak a talaj téli nedvességét leszünk képesek jobban visszatartani; hanem a művelési költség is kevesebb leend.

Cikkiró érdekes közleményét csak annyival toldjuk meg, hogy tapasztalatunk szerint száraz, hóban szegény

tél után tavasszal még a kötött márgatalajra is sikeresen vetettünk őrpat és ha nem eselődünk, ezen egy sikertől felbátorítottva, azt gondoljuk, hogy épen tavasszal olyan a legtöbb szárazabb fekvésű őszi szántásu talaj állapota, hogy arra lehetne bátran újabb szántás nélkül is veteményezni.

Hirek.

Br. Podmaniczky Frigyes, az ó-kanizsai kerület orsz. képviselője, f. hó 5-én tartja beszámoló beszédét.

Vilmos főherceg jul. 28-án este hajóval Ujvidékre érkezvén, a hajónál Ujvidék és Pétervárad tisztikara és Tuschell Ferenc ujvidéki városi tanácsnok mint kapitány helyettes által fogadtatott. A főherceg az „Erzsébet” szállóba szállt. Este a szálló ebédlőjében a polgárság körében vacsorált s a jelenvolt cigány banda által több magyar darabot huzatott. Ezen tette és barátságos modora a polgárságot fellángolta, hogy többször megéjjelenteztek. Magyarul beszélt. Ma a tűzéri kart és a vareségeket tekintti meg, holnap a puska-porostornyokat és a szerházat szemléli. Kedden tovább utazott K.

Követendő példa. Ó-Kanizsa nagyközség, képviselő testülete a szabadkai kiállítás helyi bizottságába Kráhl Adolf, Herz Ede és Pfeiffer János urakat választotta be.

Kis-Sztapáron a vadászati jogot Szemző István ur vette bérbe évi 89 frtért.

Letzter L. kir. udvari fényképész Szegedről a jövő hét folytán városunkba jövend és vagy két napig fog itt időzni, mely idő alatt egy egészen új mód szerint fog fotografiai felvételeket eszközölni vászonra. Lakása: a „Vadászkürt” vendéglőben lesz, hol is ily képek az érdeklődők által közelebről megtekinthetők.

Vásárok a megyében. Bajmokon augusztus 24-én. Ó-Futtakon aug. 18-án. Petrovácon aug. 26-án. Petrovosszellón aug. 30-át megelőző hétfőn. Titelben aug. 22-én. Ujvidéken aug. 10-én. Zentán aug. 11-ét megelőző vasárnap. Zomborban Nagy-Boldog asszony napján ó-naptár szerint.

Cégbejegyzések. Ifj. Guttmann Károly vegyeskereskedő Kucurán, bej. a zombori kir. törvényszéknél június hó 7-én. — Szabadkai általános takarékpénztár részvénytársaság, keletkezett 1883. év június hó 10-én bejelentetett a szabadkai kir. törvényszéknél jul. hó 11-én.

A hivatalos posta küldemények súly-maximuma. Az igazságügyminiszter arról értesíti az összes törvényszékeket, hogy a hivatalos postaküldeményeknek, a közlekedési miniszter legújabb határozata szerint, a 20 kilogrammnyi súlyt nem szabad meghaladni, sem a vasúti, sem a postai szállításnál.

A zombori szőlőkben több helyütt ismét filloxerának jöttek nyomára.

A zombori magyar olvasókör jul. 29-iki közgyűlése a köri könyvtár szépirodalmi részét a városi könyvtárnak ajándékozta. Eredetileg az amerikai magyar egyletnek volt szánva, minthogy azonban a könyveket továbbító bizottság, melynek élén a „Függetlenség” szerkesztője áll, a könyvek elszállítására nézve oly hosszú idő óta mit sem tett, a kör megváltoztatta határozatát. A könyvszekrények eladásával a köri igazgató bizatott meg.

A középtanodai törvények a tanterv megváltoztatását vonván maguk után, a vallás és közoktatásügyi miniszter a létesítendő változtatások megbeszélsére leginkább főigazgatókból álló értekezletet hívott össze, mely a mennyiségtani és természetrajzi órák csökkentése, a hittani, philologiai és történelmi órák szaporítása mellett nyilatkozott.

Azon hirt, mintha a letelepített csángók közt a kolera kiütött volna, illetékes helyről megeafolták.

Tóth József kincstári ügyész mély gyász érte, mennyiben édes anyja halt meg élte 78-ik évében. Béke hamvaira!

Budapesten a buza ára jul. 31-én a következő volt: tiszavidéki: uj 100 mm. 81 k. 11 frt, 200 mm. 79 k. 10 frt 95 kr., 200 mm. 78 k. 10 frt 80 kr., 100 mm. 77 5 k. 10 frt 80 kr., 100 mm. 77 k. 10 frt 75 kr., 200 mm. 78 k. 10 frt 65 kr., 100 mm. 77 k., 100 mm. 76 k. 10 frt 60 kr., 100 mm. 75 k. 10 frt 40 kr., ó 100 mm. 80 5 k. 11 frt 15 kr., 300 mm. 80 k. 11 frt 15 kr. Bácskai: ó 1200 mm. 77 k. 10 frt 75 kr.

A buza ára a budapesti tőzsdén folyton emelkedik, mit azon körülmény okoz, hogy az idei termés a középén alul maradt.

Érdekesnek találjuk közölni, hogy a tiszai-eszlári pör tárgyalása alkalmával a nyiregyházi távirtdán feladatott összesen 947,999 szó, a mi az állampénztárba 20,000 forintot jövedelmezett. A legtöbb szavú távirat 24 000 szóból állott (a Schenthaneré) a minőt a táviró forgalom alig képes felmutatni az egész világon, s Eötvös Károly védő beszéde 30,000 szónyi összeget tőn k.

Gazdasági és tanszermuzeum. Igen érdekes gyűjtemény lesz látható nemsokára az orsz. magy. gazdasági egyesület Köztelki muzeumában. Az igazgatóság a nagyteremben felállított két óriási szekrényben közszemlére állítja ki azt a gazdag maggyűjteményt, mely

a világ összes gazdasági terményeit magában foglalja, s mely eddig helyszűke miatt a szekrények aljában volt elrejtve. A gyűjtemény több mint 2000 fajból áll, melyek a termelés ország és a különböző terménynek szerint könnyen beábrázolhatóak lesznek csoportosítva. A rendszeres beosztás mintegy két hétet vesz igénybe s a múzeum Szent-István-napjára nyílik meg. — A gazdasági múzeummal kapcsolatban álló ország-tantermézmúzeumot, miután az idén Szent-István-napja, illetőleg a néptanítók egyetemes gyűlése alkalmából külön társzer-kiállítás nem rendeztetik, az igazgatóság szintén újonnan rendezi a végül, hogy a múlt év óta beszerzett anyagot a múzeumba rendszeresen beosztja. S hogy a felrögzült tanítók a múzeumban behatóbb tanulmányokat tehesse, az a tanítógyűlés tartama alatt állandóan nyitva lesz N.

Budapesten a belvárosi piacokon a kerületi rendőrvos 38 kofától 16 métermázsza éretlen és az egész ségre ártalmas gyümölcsöt kobzott el és adott át a kerületi kapitányságnak, mely azt azonnal megsemmisítette. Nagyon üdvös és követéséért méltó intézkedés ez, melyet úgy hisszük éber rendőrségünk városunkban is főleg most a dinnye időszak beálltával alkalmazni fog.

A vaskuti kántor-tanítói állásra legtöbb kilátása Szauder Gyula bácsi tanítónak van.

Vasuti menetrend 1883. évi június hó 1-től.

Állomások	Szem. v.	Vegyes v.	Szem. v.
Zomborból Budapestig.			
Zombor indul	3.23	7.45	9.30
Milities	3.41	8.10	10.01
Bajmok	4.29	9.07	11.13
Szabadka érkezik	5.15	10.01	12.24
Szabadka indul	5.50	10.35	3.10
Kis-Körös érkezik	7.29	12.56	4.54
Kis-Körös indul	7.44	1.16	5.09
Budapest érkezik	11.00	6.00	8.22
Budapestről Zomborig.			
Budapest indul	7.45	2.40	8.23
Kis-Körös érkezik	10.45	5.43	1.15
Kis-Körös indul	10.32	5.50	1.42
Szabadka érkezik	12.34	7.30	4.53
Szabadka indul	3.30	8.10	5.16
Bajmok	5.00	9.06	6.35
Milities	6.15	9.44	7.25
Zombor érkezik	6.39	10.01	7.43
Gombosról Zomborig.			
Gombos indul	2.04	6.20	7.38
Szonta	2.29	6.40	8.06
Szt.-Iván	2.44	7.00	8.36
Zombor érkezik	3.09	7.30	9.15
Zomborból Gombosig.			
Zombor indul	10.15	8.05	7.31
Szt. Ivan	10.41	8.40	8.12
Szonta	10.57	9.03	8.38
Gombos érkezik	11.11	9.19	8.57
Szabadkáról Újvidékig.			
Szabadka indul	1.00	5.40	
Csantavér	1.32	6.22	
Topolya	1.59	7.05	
Kis-Hegyész	2.27	7.43	
Verbasz-Kula indul	2.52	8.26	
O-Kér	3.17	8.58	
Kiszaes	3.38	9.28	
Újvidék érkezik	4.05	10.00	
Újvidékről Szabadkáiig.			
Újvidék indul	5.30	11.55	
Kiszaes	6.05	12.23	
O-Kér	6.35	12.45	
Verbasz-Kula	7.22	1.12	
Kis-Hegyész	7.52	1.32	
Topolya	8.40	2.00	
Csantavér	9.13	2.24	
Szabadka érkezik	9.51	2.55	

Észrevétel: A kövén nyomott számok az éjjeli órákat jelzik esti 6 órától reggeli 6 óráig.

A személyszállító gőzösök menetrendje 1883. évi június hó 17 től kezdve további intézkedésig. Felfelé: Bezdánból Budapestre: naponta 9 órakor este. Letele: Bezdánból Zimonyra: naponta 8 órakor reggel. Bezdánból Orsova- és Galacig: szerdán, pénteken és vasárnap 8 órakor reggel.

A vasuti szállítólevelek. A szállító közönség részéről az érvényben levő üzletszabályzat által megszabott fuvarlevél mintákra és a fuvarlevelekbe az előjegyzések kéziratilag vagy nyomtatva és különböző helyekre alkalmaztattak. Az osztrák és magyar vaspálya igazgatóságok ennél fogva az egyöntetű eljárás szabályozása céljából a következőket állapították meg, melyekről az érdekelt közönséget tájékoztásul az alábbiakban kívánjuk megismertetni: „A fuvarlevélnek az üzletszabályzat mintájával (47. 50. és 56. §§), melynek alapján a szállítási szerződés kötöttetik, tökéletesen kell egyeznie s a vasuti rendeltetési állomás nevét és az illető vasutnak cégnevet, valamint különféle vasutvonalaknál egyszersmind az utirányt a fuvarlevél e célra rendelt helyén való megjelölését is világosan kell tartalmaznia. „Az árú felvételét eszközöző vasuti intézet bélyegével ellátott fuvarleveleken kívül csak oly fuvarlevelek fogadhatók el, melyek a szállításban résztvevő vasutak egyikének bélyegével vagy pedig a feladás helyén árukezelő hivatalnál bíró más vasuti intézet bélyegével vannak ellátva. „Azon adatok, melyek a feladó által irandók, illetőleg melyeknek beírása meg van engedve, mint például a feladó vagy címzett neve és lakhelye, az utánvétel részletezése, a szállítmány darabok jele, valamint a tartalom-bevallás a fuvarlevélben nyomtatva is lehetnek. „Az üzletszabályzatban előírt rovatainak és szövegezésének meg nem felelő egyéb toldalékokat magában foglaló fuvarlevelek el nem fogadhatók. E szerint a fuvarlevélben következők észrevételek, legyenek azok írva vagy nyomtatva, nem foglaltathatók: „Nedvességűtől megóvándó“, „Az árú csak takarva rakandó be“, „Értésítés előtt kirakandó“, „... nap alatt szállítandó“ és több efféle, végre valamennyi észrevétel, mely levél természetével bír. Meg van azonban engedve, hogy a feladó a szállítólevél egyik felének, még pedig azon felének hátlapján, mely felének megfelelő címoldalán a díjjegyzék foglaltatik, következők előjegyzéseket kéziratilag vagy nyomtatva alkalmazzon. „N. N. küldeménye“, „N. N. részére továbbítandó“, vagy „N. N. rendelkezésére bocsájtandó“, „N. N. biztosítása mellett“ és pedig mindezen esetekben következő toldalékkal: „A vasutára nézve kötelezettség nélkül“. A szállító cégbélyegeinek a szállítólevelekre való reányo-

lata (akár azok cím, akár hátlapjára) nincsen megengedve. Ez által nem érintetik azon eset, ha a szállító egyuttal tényleges (prima) küldőként szerepel és — mit az üzletszabályzat is megenged — bélyeg a feladó aláírásának helyén alkalmazza. Robbantó tárgyakról szóló fuvarleveleknek ezenfelül még vörös téntával is kell írva lenniük. Mindazon fuvarlevelek, melyek vagy több önálló külön címzettnek (személynek, cégnek stb.) szólnak, vagy a kereskedelmi törvény, illetőleg az üzletszabályzat szerint engedélyezettéltől eltérő nyilatkozatokat és megállapodásokat foglalnak magukban, visszautasítottak. Minthogy azonban a t. szállító közönség magát oly fuvarlevelekből, melyek az imént részletezett kellékeknek teljesen meg nem felelnek, nevezetesen olyanokkal, a melyeken a megengedett előjegyzések nem a hátapon, hanem belől a tartalomrovat alatt és az értékösszeg bevallására szánt rovat felett fordulnak elő nyomtatva vagy írva nagyobb készlettel látta el, mely fuvarlevelek azonban már valamely vasuti intézet részéről le is bélyegeztettek, az az érvényeseknek ismertettek el — a m. kir. államvasutak igazgatósága elhatározta, hogy ezen az árú felvételét eszközöző, a szállításban résztvevő, vagy pedig a feladás helyén árukezelő hivatalnál bíró vasuti intézet bélyegével már ellátott fuvarlevelek még továbbra is elfogadassanak ugyan, maga részéről azonban oly fuvarleveleket, melyek a fenti határozmányoknak teljesen meg nem felelnek, többé le nem bélyegeztet. „Az apatini dalárda saját alapítókéjének gyarapítására f. évi augusztus hó 15 én a „Schäffer“-szálloda termében búcsú-bált rendez, melyre a t. c. közönséget tisztelettel meghívja a rendezőség. Kezdeté 8 órakor. Belépti jegy ára 1 frt. Belépti jegyek előre válthatók Rácai Tivadar gyógyszerész úrnál.

A budapesti hitelezői védegyelet tudatja, hogy Schuller József Szabadkán fizetéseit megszüntette.

Irodalom.

Uj könyvek. A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben, újabban megjelentek: Az olcsó könyvtár. Szerkeszti Gyulai Pál. 156—164. füzet. 156. füzet. Kisfaludy Károly. A pártütők. Vigjáték három felvonásban. (Először adattott Pesten 1820. május 5.) Ára 20 kr. 157. füzet. Gyulai Pál. Szilágyi és Hajmási. Költői beszély. Ára 20 kr. 158. füzet. Bernardin de Saint-Pierre. Pál és Virginia. Franciaából ford. Ács Zsigmond. Ára 30 kr. 159. füzet. Kemény Zsigmond. Élet és irodalom. Ára 30 kr. 160. füzet. Petőfi Sándor beszélyei. Ára 30 kr. 161. füzet. Le Sage Alain René. A sánta ördög. Franc. ford. Varga Bálint. Ára 60 kr. 162. füzet. Dugonics András följegyzései. Ára 30 kr. 163. füzet. Gréville Henrik. Árulás. Regény, franciából fordította Huszár Imre. Ára 80 kr. 164. füzet. Schiller Frigyes. Wallenstein halála. Szomorujáték 5 felvonásban. Németből fordította Hegedűs István. Ára 40 kr. Történelmi könyvtár a magyar népek és ifjúságnak ajánlva. 74—76. füzet. Ára egy-egy füzetnek 40 kr. 74. füzet. Magyarország műveltségi állapota az Anjou királyok korában. Irta dr. Toldy László. 75. füzet. Mária Lujza a franciák császárnéja. Jellemrajz. Irta dr. Lázár Gyula. 76. füzet. Kálmán király és kora. Mivelődéstörténeti rajz. Irta dr. Lázár Gyula. Ajánljuk ezen olcsó és tanulságosan szórakoztató hazai vállalatot úgy az egyesek, mint különösen a kasznók pártoló figyelmébe.

A népiskola és a házi ipar.*

Lehet-e már a népiskola által hatni a házi- és kézműipar előmenetelének emelésére — s ha igen, mily eljárás követendő és mely tantárgyakra fordítandó a főgond?

Ezen kérdés megoldásánál mindenek előtt kérjük, mi a népiskola általános feladata? Ami az életben mindenkinek különbség nélkül hasznára, ami egy művelt államban minden egyesnek és az egésznek üdvére szolgál, azt kell a népiskolában ápolni, előmozdítani és emelni. Nem azért működik a népiskola, hogy leendő parasztokat, szolgákat, kézműveseket, kereskedőket stb. képezzen; hanem azért, hogy a gyermekekben oly erők és tulajdonságokat fejtsen ki, melyek minden hivatásnak, minden élethelyzetnek szükséges alapjai. A mit a tanítók a tanítványoktól kívánnak s minden igényeik, melyekkel az iskolai berendezés, a tanítás és a fegyelm tekintetében fellépnek, mindaz irányuljon a gyermekek összjólétére, összfejlődésére; igyekezzenek folyton arra, hogy minden emberi tehetség és erő egymással kölcsönös hatásban álljon, összhangzó egészet képezzen, egymást ne akadályozza, hanem elősegítse. Ezen alapok az ifjúságképzés igazi központossága és üdve. A nevelés és tanítás ez irány minden esetre a practicus életre való nevelést mintegy útmutatóul használja. Férfinek és nőnek, szegénynek és gazdagnak, földművesnek és iparosnak, tudósnak, hivatalnoknak stb. egyaránt a következőkre van szükség: egészségre és testi erő, világos értelem, tiszta szilárd akarat, vidám és a szépre fogékony kedély, olvasás, írás, rajzolás, számolás, alaktan, mértan, a természet-, föld- és népisme. Ezek azon elemek melyek elkerülhetetlen minden hivatásra. Ezen elemek egyhánya csak akkor sajátítható el, ha már bizonyos kézi ügyességre szert tettünk. Ily kézi ügyességre pedig mindenesetre minden tanuló fog szert tenni hosszas gyakorlás után. A házi és kézműipar jobbadára nem más, mint a kézi ügyességben nagyobb foku jártasság. Látni való tehát, hogy önkénytelen is kezdeményezük a házi és kézműipart az elemi iskolában az által, hogy a gyermekeket bizonyos foku kézi ügyességre visszük. Hogy továbbá már most a házi és kézműipar emelésére is hathatunk, nem fog kétséget szenvedni, ha kimutattunk annak kezdeményezését. Az eljárás, melyet követnünk kell, oda irányuljon, hogy a kézi ügyesség lehető magas fokig fejtsük ki, másodizben pedig az ez által elérni kívánt házi és kézműipari tárgyak készítését a gyermekekkel megkedveltessük. Hogy ezt megkedvelthessük, tartsunk külön erre szánt gyakor-

lati órákat, hogy így a gyermekek önkészítette tárgyakon kedvet kaphassanak, hogy így ezáltal a kellő gyakorlottságra szert tehesse.

Hogy mind ezt az elméleti (ha ezt így szabad neveznem) rész fogja megelőzni, az bizonyos. Miből áll ezen elméleti rész? Ezen elméleti rész kifejtését az egyes tantárgyakon fogom megkísérteni.

Az első a szemléltetési (alaktan) oktatás. A szemléltetési oktatással egybekötöttében álló kifejezés két-féle lehet, egyik a szó által a beszédbeli; a másik a kéz által a rajzolás és a plasztikai alakítás. (Az alakítási ösztön a gyermeki játékban.) A kéz beszéde a rajzolás és kézi munka természetesen csak igen kis mértékben jöhet itt tekintetbe. A kézi munka megkezdése a gyermeki játékban eléggé elő van már készítve itt is. Egyelőre sem a rajzhoz, sem a munka tanításához itt ezen a fokon nem kell valami nagy művészet s a szükséges rajzokat nem lesz nehéz megtalálni az ide vonatkozó számos elemi művekből. Mindenesetre a fokozatosságot szem elől téveszteni nem szabad. Az alakításnak ebbeli fontosságát dacára, mely szoros viszonyban van a rajzolással, akadtak mégis olyanok, kik ezt a népiskola tantervéből kihagyandónak vélik. Ha voltak, kik az alaktant az elemi képzés tervéből kihagyandónak tartották: úgy ezzel vagy ama túlzást kárhoztatták, mellyel az alaktan egy időben még e leánytanodákban is tanították; vagy éles ellentétbe akarták azt állítani más feltétlenül szükséges tantárgyakkal, mint Dinter mondván: „A nevelészet szelleme mentesen meg oly tanodáktól, hol a gyermekek a szöveget jobban ismerik, mint a betűket; jobban a „rhombus“-okat, mint Istent és köteleiket.“

Az alaktannak azon előnyei, miszerint az értelmet éles, szabatos és a tárgytól elvont gondolkodásra készíti s ebben képesíti, maga is elvont arra, hogy annak a néptanodai képzésben legalább annyiban engedjék hely, a mennyiben más föltétlenül szükséges tantárgyakkal, mint a számolás- és írással, közvetlen összefüggésbe s ezek tanításában alkalmazásba hozható. De a néptanodai képzés tervében kell, hogy kiváló helyet engedjünk az alaktannak, ha annak szellem képző hatását kellően méltányoljuk. Az alaktan a kül- és belszemléző, a megjelenítő és képzelő-tehetségeket élénk tevékenységre indítja és műveli, szoktatván a gyermek a különféle alakokban létező külvilágot megismerlenni, a saját bensejében támadó alakokhoz viszonyítani, a nagy alakokat kisdalakokban megjeleníteni, sezáltal az őt környező külvilágot helyesen fogni föl és megismerni nem csak, hanem saját képzelmével is megteremteni az alakokat, ezeket a létező anyagra alkalmazni s az őt környező anyagi világnak új alakot adni. Az alaktan ily szempontból tekintve, nemcsak a tanult, hanem a gyakorlati életbe képezendő embernek képzési tervében is kell, hogy elfoglalja saját illetékes helyét. Nemesak általán a szépérezék műveltetik az alaktan tanításával, hanem a gyermek azáltal oly képességre is tesz szert, melyet mint földművesnek, mint egyszerű napszámosnak is az anyagi munkatételben (péld szántás, ásás, kert- és szántóföldművelés, faragás, házépítés, kazalrakás stff.) majdan nehéz lesz, — mint kézműves tanoncnak pedig épen nem is lehet — nélkülöznie, mint-hogy a kézművesek épen az anyagnak különféle alakokbani földolgozásával foglalkoznak. Ime az első szemléltetési oktatásnál az alaktannal kezdjük: tehát már a kézi ügyességnek kifejtését a tanulónál. Ha a tanuló a kellő ügyességet bírja, kezdjük az írást, mely nem egyéb mint folytatása, és marad az a szépírás befjeztéig.

A számolás összefüggésben azért van a házi- és kézműiparral miután szintén írás fordul elő, és pedig számírás. Vigyázattal legyünk, hogy a tanuló a számokat helyesen, tisztán és szépen írja, mert ha valaki szép számokat írni képes, jele hogy kézi ügyességgel rendelkezik.

Továbbá különösen a mértan az, melynek az iparra gyakorlati értéke van.

A mértani ismeretek gyakorlati értékét egy jeles tanár és pädag. író, a következőképen fejtegeti:

A mértan tárgyi hasznai a népre nézve főleg a polgári életviszonyokban mutatkoznak, mert a legtöbb polgári ipar, mennyiségáni számításokon alapszik. Ilyen számításokra van szüksége a kőművesnek, ha valamely falnak köbtartalmát s ebből az építési anyag mennyiségét megtudni akarja; az ácsnak ha házat építvén, a szükséges gerendázat mennyiségét ki akarja számítani; hasonlóképen az asztalosnak a deszkamennyiség kiszámításánál; a bodnárnak vagy bádogosnak, hogy megtudhassák mekkorának kell lenni az edénynek, hogy a meghatározott folyadékmennyiséget magába fogadhassa; hasonlóképen a kovácsnak, lakatosnak, esztergályosnak, mázolóknak, üvegesnek s általában mind azoknak, kik fából, kőből stb. dolgoznak, ha a készített vagy készítenő műveket helyesen kiszámítani vagy lerajzolni akarják; ezek egyike sem nélkülözheti a mértani ismereteket, mert enélkül a bizonytalan próbálgatások következtében sok anyagot, időt, pénzt és drága munkaerőt fognak elpazarolni. Az ilyen mesteremberek aztán rendszeren vagy önmagukat, vagy vedőket károsítják meg; mindkét esetben csökkenni fog a közönség bizalma irántuk és elvégre nem lesznek képesek kiállni a versenyt a könnyen és biztosan számítani tudó mesteremberekkel. Ez tehát sok esetben életkérdés lehet az iparosra nézve. De nemesak az iparosra, hanem a földművesre nézve is igen kívánatos dolog, hogy ne legyen híjjával a legszükségesebb mértani ismereteknek. Mily nagy baj például a földművesre nézve, ha nem tudja kiszámítani valamely szántóföldnek vagy rétnak nagyságát, ugy szintén, ha a mivelés alá veendő parlagnak területét, ebből a várható termést s ebből az egésznek értékét, ha a vizet levezető árok ásatásának, vagy egy mocsár kiszáritásának stb. költségeit kiszámítani nem bírja.

Napjainkban valóban nem mondhatná magát csak valamennyire is művelt embernek az, a ki ebben teljesen járatlan lenne (l. Kehr K. gyakorlati mértan nép- és továbbképző iskolák számára).

Látható tehát, hogy a mértan a házi- és kézműiparral szoros viszonyban áll; hogy annak kihagyása emennek rovására volna.

A természet és földisme is oly tantárgy, mely nagy szolgáltatást tesz a házi és kézműiparnak, és pedig következőleg: valami ipar előállításánál minden-

* Felolvasott a m. községi tanítók f. évi július 5-én Prig.-Szt.-Ivánon tartott értekezletén. Kívánatos, hogy egy tanító se hagyja olvasatlanul.

esetre előbb kell, hogy meglegyen a kellő mennyiségű nyers anyag. Ha az nincsen meg, kell tudnia az illetőnek, hogy honnan szerezheti ő azt meg; egyáltalánban mitféle nyers anyaggal szolgál különösen határa és környéke, megyéje, kerülete és országa. Az, hogy mitféle nyers iparral szolgálhat nekünk a külföld, szép tudni, de mindenképpen a fő azt tudni, hogy itthon hol és miben bővelkedik egyik-másik vidék és hogy kell azt feldolgozni. Hogy ezt mindenki tudhassa, kell a földrajz kapcsán az illető hely, tájék, nevezetes productumait, földjét (mert van esetleg iparos, ki földből készít ipari tárgyakat), a tanulóval ismertetni.

Szoritkozom már most általában a háziiparra, mint a kézműipar tulajdonképi előiskolájára.

Ha a tanuló így általában az ország nyers ipar termékeit tudja fellelni, ha rajz, és írás által kézbeli ügyessége fejlesztett, ha ítéletteltsége a mértan által kellőképp fejlesztett, úgy hiszem elméletileg meglehetősen sok tétetett a házi és kézműipar előlétesére. Kíváncsinos még az, hogy a vidéken és az általános foglalatosságra, különösen házi szükségletre kellendő házi ipari tárgyak egynemelyikét a tanító gyakorlatilag arra szánt órákban is megmutassa, t. i. annak készítés módját; mert ha minden legkisebb a házban előforduló eszközök a megfelelő iparsnál készítettnek akarja a leendő házigazda, úgy nem igen gyarapodhatik. Különösen a téli időben ráér a földműves, a mikor a zord idő hivatásától nagyobb részt visszatartja, a rá következő nyárra szükséges eszközöket elkészíteni. A hozzávaló anyag részben megvan neki, részben pedig mérsékelt ár mellett megkaphatja azt. Nem csak így van ez a földművesnél, mint a kiről ez nagyobb részt áll, így van ez minden egyéb foglalkozású, hivatással bíró embernél. A ki 2-3 óráig beszél avagy folytonos írással el van foglalva, szórakozás tekintetében is már el fog vesződni egyes házbani szükségelt tárgyak készítésével.

Ha már most ennyit tettünk a népiskolában, a házi és kézműiparnak nemcsak hogy gátot nem vetettünk, hanem igenis jogosan mondhatjuk hogy a házi- és kézműipar szolgálatában állunk, miután annak fejlesztését és emelését elősegítettük.

Prigl. Szt. Iván, 1883. évi július hó 21. én.

Teer Janos.

A szűz imája.

Leborulok, Isten, oltárod kövére,
Kinek hegységét világok csodálják;
Megadod mindennek, a mit buzgón kére,
Hallgasd meg mostan egy hajdon imáját;
Szálljon fel trónodhoz hű eszedezése,
Szálljanak fel hozzád vágyai, reményei,
És világítsd fel, hogyha olyant kérne,
Mi lelki hasznára nem válhatna neki!

Tiszta homlokomról a szeplőtlen lélek
És a szűz hebel glóriája lángol;
Angyal-erény s gyermektisztaság beszélnek
Ártatlan szememnek szende sugarából...
Istenem, adj erőt, adj égi malasztot,
Hogy ne kapjon szeplőt keblem tisztasága.
Jóságod, mely nekem ily szent vágyat adott,
A veszélyek között vigyázzon reája!

Mert inkább kívánok azonnal elveszni,
Mint a festő tiljom, érintetlen bájjal,
Inkább ezer halált, semhogy bűnbe esni,
Csak egy gondolat, csak egy bűnös vágygyal.
És ha, nagy Istenem, talán azt végezed,
Hogy leányod egykor eskü-frigyre lépjen:
A mértus-koszoru, mely díszíti fejét,
Érénves éltének koronája legyen.

Szép hatáskört, nagy célt szabta te a nőnek,
Magasztos hivatás a hitves és anya:
Ők kezdedben a föld angyalai lőnek,
A kiknek gyöngédség minden lépte, szava
Adj Uram kegyelmet, hogy e hivatásra,
Szent terveid szerint, dicsőséget hozzak,
Hogy mit rám bízol, mint hitvesre, anyára,
Szíved előtt egykor számot adni tudjak...

Leborulok Isten, oltárod kövére,
Kinek hegyes voltát világok csodálják;
Megadod mindennek, a mit buzgón kére,
Hallgasd meg mostan egy hajdon imáját,
Mindenek előtt adj hitet, jámborságot
S álhathatos lelket a szépre és jóra...
Akkor porba hullva esdeklő leányod
Érénvit, erkölcsit mindenkor megővja...

Kisfaludy Benő.

VASÁRNAP DÉLUTÁN.

„Vasárnap délután, majd húzza a cigáng. Vasárnap délután, járjuk majd Sacikám.” — Még most is fülemben cseng a trillája ennek a keringőnek, melyet hajdani diák koromban eléggé nem méltányolható igyekezettel zengedeztem én is a kántusban. Ez volt a legkegyetlenebb darab, minden általunk betanult darabok közt. Egy az, mert igen fent járt, úgy hogy a tenoristáknak mintegy a szemöldökük mögül jött a hang; más az, hogy olyan veszett sebes taktusa van, melynek igazándi megtartása egészen kivette formájából órcáinkat. A tudónk úgy zakatolt, mint a gőzös

mozdonya induláskor, az ajkunk, a gégénk, sőt szemünk s egész arcunk is olyan bámulatra méltó sebességgel mozdított, mint a Paprika Jancsi féle színházban az összevissza rángatott bábuk. Most már nem is volna képes abban az eleven tempóban elzuhogni, hogy: „Ha kareszt szép babám belép; mind rátekin a táncos nép, a férfihad mind felriad, gukkerre kap egy perc alatt sat” — Nem is nekem való. Vannak a kollegiumban most is ifjú tinta bogarak, a kiknek sebes taktusra mozog a szájok. Hadd fújják. — Az én kántusbeli vitézkedésének, annak a szivárványos diák korának, mind vége már, csak egy van meg most is örök ifjúságában: a vasárnap délután. Ezen nem vényt az idő. Most is olyan mint akkor volt mikor mi pályáztunk s olyan lesz akkor is, mikor a mi csontjainkkal diót hajigálnak a felszegi gyerekek.

Hát erről a szépséges napról írok le egyet mást. A zsidóknak — minthogy a maguk észével föl nem érték volna — még Mózes meghagyta régenten, hogy a hetedik napot megszenteljék. Mi ránk, felesleges ezt írott parancsban ordinálni, mert mindenünk tudja, hogy az az édes kedves vasárnap léleknek és testnek üdítő napja. Isten dicsőségére, ember örömére való. A hat napi becsületes munka után igazán jól esik a becsületes pihenés, vagy a tisztességes mulatozás. — A délelőtt elvégzi a jóra való ember Istennel való dolgát. Egy heti gondviselésért segítségért hála lát annak a fővalóságának, kiről hiszi, hogy a szívből ejtett szót meghallja és arra megfelel. — Persze hogy ilyesmit csak jóra való emberek tesznek. — Délután pedig ártatlan enyélés, csendes mulatozás, jól eső terelés közt üdül és emelkedik a megbágyadt lélek. — Gazdag és szegény szórakozást keres s talál is.

Bátyám uraimék meg németmasszonyok végig telepednek azon a természetes diványon, melyet egy ledöntött akáca dereka képez és eltárgyalják a múlt időket (bizonyos hogy azok jobbabbak voltak), a jelent, jövőt, az ideit természet, aratást, szüretet; aztán egy kicsit kritizálnak a talu dolgán (átkozott rosszul megy az is) rákerítik a sort a fiatalokra, vejem vagy menyemre, azoknak hibáit napfényre hozzák. Már is civakoszra s nincs másfél éve, hogy összekerültük, pedig milyen erősen lelkükre kötötte akkor a tiszteletes a szeretetet, türelmet, egyetértést, bizodalmat s egyéb ilyen becses házbürot. — Hja ilyen a mostani fiatalok. A mi időnkben komám asszony — sóhajtja egy foghíjas néni — nem így volt a dolog, nem mentünk mulatozni a „Selyem kertek” közé, hanem elénkbe adták a bibliát, aztán olvasni kellett.

Bizon néni, jobban tenné kigyelmed, ha most olvasná, ugyan rá férne! Az öregségnek eupalástolhatlan természet, hogy a fiatalokat a hol teheti, leszólja. elítéli, nem mintha megérdemelné, hanem mert a sárga irigység készíti az öregeket ócsárlásra.

Hát micsoda Isten ellen való vétkeket követ el az, a ki kimegy a lombos, virágos selyem kertekbe sétálni, mikor a fél község ott van?! A fiatalabb nép nem ülhet végig az akácán s nem beszélhet a nagy koleráról, a forradalomról vagy az ennyedivi árvízről. — Nem is beszél, hanem ott járhat tele duzzadó gyönyörűséggel a bálingató fák alatt. Csak úgy rajzik a tarka barka népség — Egy-egy uri hölgy is megakad közöttük, lehet hogy kisasszony; lehet, hogy szobalány — ki tudna mai napság különbséget tenni közöttük? — Büszkén, fitymálva lépdél bizonytalan rangja és meghatározhatatlan értékének tudatában. A meglepett gavallérok mind a ritka tünemény felé fordulnak, mint a széles képű napraforgók a magasan járó nap felé, mely annyit törődik velük, mint a többi zöldségekkel. Bámúló való van is rajta elég, mert jobban fel van ékesítve, mint valami diadalkapu, úgy veszi ki magát, mintha a kopott ruhás paszirták közé valami papagályt kerülné. Az egyik tüvel dolgozó gavallér megjegyzést is tesz rá elég hangosan, cifraságára célcza azt mondja, hogy „a jó Istennek ugyan kevés dolga lehetett akkor, mikor ezt teremtette.” Imitt amott jámbor családok élvezik az illatos tevegőt. Míg a férj többnyire a kis fiuval vagy leánnyal folytat párbeszédet, addig a nő egyik másik házi-barát karján leng tova, legyező mögé dugott füllel suttogva titokzatos mysteriumokat. Bátran teheti, mert van egy csodálatos ablak, melyen keresztül a ki néz, nem lát meg olyan dolgokat, a miket rajta kívül mindenki lát. Ez a megbüvölt ablak a férj szeme. — Boldogok a békességre igyekezők — mondja a biblia.

Azokban akármint mond a biblia, sokkal fontosabb az, hogy hegedűszó hallatszik, rázendítette a banda. Most már kezdődik az ördögök litániája, — mert a mit három pap lelkébe prédikál a népek, azt egy hegedű kiveri onnan — Most már járhatjuk Sacikám. A szanaszét mázskáló fiatalok körbe verődik össze. Kezdődik a tánc. A Litka, Panna, Boreca és a többi nővel-dei dressura nélkül felnagyított egyszerűségek pedő lábakkal hallgatják a zenét, boldogságbeli tultengésbe esnek, ha valamelyik Don Juan táncba viszi őket. Mekkora hála tenyészkedik ezeknek keblében jószívű gavallérok iránt!... Egész hetet folytonos munkában töltve, micsoda paradicsomi fogalmat kőnek ezek a vasárnap délutánhoz? — A kedvesek karjain lejtve, zenét hallgatva, látva és látva, ah nem földi élvezet! — Meg is érdemlik ezek a szegény virágok, kiknek a természet ekonomiaja oly szűken szabta a gyönyöröket. Hiszen miben határozódik az ő egész pályájuk, abban, hogy végig vetetálják az életet eszmélkedés s talán cél és irány nélkül. De jól esik a férfui nemem levő fiataloknak is. S nincs is benne megróni való. — Azt a tiszta kézelőt, mely oly fehér mint a miniszteri papiros, csak be kell mutatni valahol, meg az új cipőt — aztán illik megmozgatni lábait a nyugalom napján, nehogy a hosszú tétlenségben megpókosodjanak. Aztán többet ér az egy heti keresetnél, ha a Jucika rá veti szeliden azokat a mandula vágásu szemeket, melyek úgy olvasztanak, mint a gyújtó üveg:

Hej a legény olyan mint a jeges fa —
Ránéz a lány s leolvad a jég róla.

Egy-egy olyan fentebb említett cifra kiállítású, bizonytalan rendű és rangú hajdon (?) körül majd egymást tőri össze a legénység, mert hát olyan bolond a mostani guszpus, hogy kapva kap a cseces bazárbeli portékákban, ami az általunk hajdon énekelt keringőben emigyen van kifejezve: „Nem is csoda, hogy

mind oda körébe gyül a fürge raj. Chignonja oly lengőn omol, oh az a drága szőke haj.”

Oldalt a bokrok közt kozák természetű uracsok ólálkodnak. Kiélt szelidnek arccal és fegyverzett szemekkel lesik a boldog fiataloknak női nemem levő részét, az egészséges jókedvtől való arcok kigyulását, keblek pihegését, szoknya libbenését. Ezek a becsületes társadalom filokserái, tizenhárom próbás gazemberek, kiknek minden törekvése oda irányul, hogy az erény útján botorkáló ártatlanság szemeit felnyissák s azt az igazi életörömekekkel hintett ösvényre visszavezessék. Amely emberbaráti igyekezet azonban sokszor hajótörést szenved a kérges markú ifjúság örkődése miatt s nem ritkán a sámfához, vasalóhoz, kalapáshoz szokott kezek az úri keményített gallérját igen gorombán puhítják meg.

Mennyivel biztosabb, minden ragadozó állattól ment a mulatozásunk a kicsi leányoknak ott a dongakút környékén. Ezek is táncolnak, körben járnak, kifordulnak, befordulnak, ajkukon zengnek azok a mondogók, miket sem tanítójuktól, sem szüleiktől nem tanultak, melyek sem krónikában, sem kalendáriumban irva nincsenek s eredetüket nehezebb felfedezni, mint a Nilus forrását. — Milyen nem lankadó kitartással, esattanásig pirult arccal, izzadt homlokkal s természetes kellemmel zengik, jobbra-balra lejtve, ezek a gyönyörű zalogai a jövőnek, azokat a versikéket, melyeket bizon a tudományos akadémia sem tudna magyarázni: „Mély kútba néztem, asszonyomat láttam, biborban, bársonyban, gyöngyös koszoróban. Gyöngyöt, gyöngyöt a lányának, zibizabot a lovának. Szabad le guggolni, nem szabad nevetni, aki meri mosolyogni, zalogot kell adni.” — Persze hogy a komolyság nem lévén erős oldaluk az apró-cseprőségeknek — mosolygás történik imitt amott s kész a zalogolási ribillió. — Mulassatok ti boldogok, még pedig egy egész hétre valót, mert elmúlik ez a szépséges vasárnap s aztán következik a krumpli kapálás, kalászszedés, libaözres s egyéb prózai foglalatosságai a hétköznapiaknak.

Ahun ni! még a szerb faluban is vasárnap van. A Milán fecs-mája elől áthallatszik a kiáltás: „Ajd' u kolo szele moja!” — Jára a nemzeti tánc — a kő — mely épen úgy vele születik s nő a szerb gyerekek, mint a haja vagy a foga. Egyetlen dudu melan-cholikus nyüzsgése mellett foly a mulatozás. „Sviraj, sviraj do zore, Mene nogi ne bole.” — Hagyományos tempóval jobbra majd balra dobbantanak, mint valami szeszélyes kigyónak, most be-bahajlik a kör dereka, aztán meg kipattan, folyvást megtartva azt a száraz malomba való taktust. — A házak előtt „bundára halva” pipákolnak az öregekből, számitgatva, hogy mennyire is eshetik már azon idő, mikor még ők is beállottak a kőloba. Nem ad erre semmit a fiatalok, hanem csak dúdolja örök mozgás közt:

„Sviraj, sviraj gajdašiču
Dačemo ti devojčicu,
Tebe jednu, mene dve,
Ti se serliš, a ja ne.”

Az olvasókörben a község megletebb kétkben járó tagjai töltik el a délutánt, három deci mellett, melyet azonban a Csuklik szabó nem áll megokszorozni a miatti keservében, hogy úgy is új adót vetnek ránk, mely zsarnoki eljárását a kormánynak a polgárok vagyonzabiztonsága ellen mivel lehetne egyébbel meg-boszolni, minthogy bort igyék az ember, de sokat? Annál fogva iszik, meg lévén arról győződve, hogy a világ teremtésén sehol sem egzisztál az igazság, csak a borban Ezt rendesen olyan fardadhatatlanul keresi, hogy így vasárnap estéknél többnyire úgy szokták gallérjánál fogva kisajátítani a korcsmádot. Hanem biz ő azt föl sem veszi. — Erős lélek legyen benned, nem kell mindent szívre vened.

Ime a felesége azt sem várta meg, hogy a nap lemenjen, már érte jött, mint más alkalommal is szokot. A majster hiába erősíti előtte éneki fennszóval, hogy: „Addig iszom míg a világ világ lesz”, az asszony nem hiszi, sőt egészen érthetőleg az Istennylárol rebeg valamit, s abbéli határozott meggyőződésnek ad nem közönséges taglejtések közt kifejezést, hogy az apjoknak megint a fejébe ment a bor, mire a majster mint bibliás ember azzal vágja ki magát, hogy az apostoloknak is fejükbe menév az édes bor, egyszerre tizenkét nyelven beszélének vala. — Az asszony az azon replikája, hogy ő már egy nyelven sem képes beszélni, méltó megbotránkozásal utasítatik vissza szintén a bibliából: „A sebes záporos idején való szüntelen csepegés és a morgó asszony-ember egyiránt vagynak.”

Addig folytatják így a beszéd és értelem gyakorlatokat, hogy egyszer csak leereszkedik az est fagyola szaz éj barna sátra alatt aztán minden nagyobb kompromisszum nélkül haza vezet a majstert valami könyörüleles samaritánus, a kinek több része is van az ő haza menetelében, mint neki.

Mikor az égi nap tüztányára kezd lezuhóni a nyugoti látóhatár mögé, az árnyak pedig lassan felkúsznak a hegyre: akkor a selyem- és bükkertekből is haza takarodik égő arccal és égő szivekkel a fiatalok, panaszok, hogy milyen hamar elmúlt ez a délután. Ezek is mulattak egy hétre valót ártatlanul, szépen a vasárnap tisztességére, maguk örömére. Egyik-egyik szőke vagy barna szepeg is, hogy jaj a szülém megszid, soká voltunk.

A legénykék — elég oktanalul — még folytatják a mulatozást, mert hát a vasárnap délután nekik hétfőn reggelig tart. Füstös falak között, romlott levegőben fogyasztják a pénzt, az egészséget s becsületet és ezzel már megsértik azt a szépséges vasárnapot az Urnak napját. Ejjel pedig megsértik az álmódzó polgárok nyugalmát mikor utca hosszant zeng a pallérozatlan hang:

„Haj de sokat elindultam, elmentem,
De hozzátok betérni soh se mertem,
A kapuba úgy elfogott valami,
Azt az érzést ki sem tudom mondani.”

Fogna el a rendőrség benneteket!

Kajabusz.

Hasznos tudni valók.

Eljárás himző-mintarajzoknak kelmére való átvitele körül. Schmidt testvérektől Münchenben. Az el-

Járásnak az a célja, oly képmásokat (sablonokat) vagy anyaképeket (matricákat) készíteni, melyekkel jóval készítésük után is himzések és hasonló kézimunkák számára mintarajzok vihetők át kelmékre, minden külön készülék nélkül, úgy, hogy a kelmén maradt rajz vonalai szerint himzeni, varrni stb. lehessen. A feltalálók az ilyen anyaképek készítésére növényi papírost használnak, a melyet mintegy 9 súlyrész sztearinból s egy rész viaszból álló oldattal kennek be. A sztearin helyett egészben vagy részben más, a megmerevedés után egy könnyen elpárolgó zsir is használható, ugyancsak keverhető közébe némi zsiros olaj is. Az ekkép bekent papírost meg kell szárítani, mire az anyaképet képező rajzot rá lehet nyomni. Ez könnyvnyomás, könyvnyomás, czinkografia vagy bármely sokszorosító művellettel történhetik. Az erre szolgáló festék áll 10 rész gyantából, 10 rész koromból, 2 rész viaszból és 2 rész glicerinből. Ha az anyaképet nem akarjuk feketén nyomni, a korom elhagyásával minden más színnel pótolhatjuk. E festéket már most közönséges könnyvnyomó-hengerrel ráviszszük a klisére és könyvnyomás vagy egyéb eljárás útján levezszük róla mását a sztearin és viaszszal kikészített papírosra. Az ekkép készült lenyomat az anyakép. Hogy erről levonatot kapjunk a kelmére, festékes részével ráborítjuk azt a kelmére s mindkettőt jól összefogva tartjuk, s addig húzzuk végig a matricza fonákján a simítócsontot vagy körmöt, míg a rajz minden vonala a kelmén feltűnik. Némi gyakorlat után, kivált ha a nyomás nem tulajdonságos, egy anyaképről nyolc-tizenkét levonatot vehető, a melynek nyomán himezhetni, varrhatni.

Cserkéreg az egerek rágása ellen. A faiskolában főleg az erdei tölgy- és gesztenye-csemetéiskolákban az egerek igen sok kárt tesznek azáltal, hogy a fiatal csemeték gyökereit elrágják s így a csemeték egyszerre elhalnak. De Muratel francia erdész azt ajánlja, hogy a csemeték ültetésénél a furólyukba föld helyett cserkéreg hulladék dobassék s akkor az egerek a csemeték töveitől távol tartják magukat.

Növénytapaszter virágok és szobanövények részére. A cserép- és edénynövények csak aránylag igen kevés talajjal bírván, azt behálózják s abból a növényi tápszereket teljesen kivonják rövid idő alatt. — Egy párisi kertész kitűnő hatást ért el azáltal, ha oly vízzel öntözte a növényeket, melynek minden literében 1/4 gr. légenysavas ammonium és 1/4 gr. vilsavas kálium oldatott előbb fel.

A hangyákat elűzhetni éléskamrákból, méhesekből, ha régi állott halat főzünk meg tiszteres vízben s ezen főzettel mossuk meg azon asztallábat vagy deszkát, melyen a hangyák felmászni szoktak. A hangyák kerülni fogják az ily főzettel bekent helyeket s eltávoznak onnét.

A lovak étvágytalansága ellen Kohnhäuser állatorvos tanár ajánlja, hogy a lónak borba mártotts megőzött kenyéret adjunk; ha ezt nem eszik meg, igen célszerű sós vízzel áztatott korpát és erre zöld takarmányt adni eléjük, a melytől másnapra már ételre kapnak. — Ekkor azonban óvakodni kell a tületetés től s mindig keveset adjunk nekik enni, hogy így a kezdődő étvágy megtartathassék.

A szaruhulladék és fésűmühely-szemét igen nagy trágyaerővel bír s a csontlisztől abban különbözik, hogy légenyirtartalma amannál jóval nagyobb, vilsavtartalma ellenben kisebb. Ezen hulladék használatára vonatkozólag tehát a hozzánk tett kérdésekre válaszunk a következőkben foglalható össze: A hulladék gipszszel meghintve komposz- és növényhulladékokkal összekeverve, többször megöntözve és egy éven át 2—3 szor átforgatva, kitűnő sikerrel alkalmazható a szőlőbe, a spárga-ágyak trágyázására, a nedves s igen kötött talaj lazítására s trágyázására és a konyhakertben legnagyobb hatást tesz a hüvelyes veteményekre. Ott tehát, ahol könnyen s olcsón beszerezhető, megbecsülhetlen értékű trágyát képez. Elkészíthető még úgy is, hogy faedényben hígított kénsavban pár napig áztatatik s ezután a faedénybe annyi porhanyó trágya kevertetik, míg az egész tömeg lapáttal ki nem szedhető s rakásba nem rakható. Az így összerakott trágya évenként legalább kétszer átforgatva, használható ismét a közvetlen trágyázásra.

A méhesipés jó a köszvény ellen. Hogy a méh mérge a hasonszervi gyógyszerek között szerepel, többen tudják, de hogy a méhesipés a köszvény s csúsz ellen is hathatós szer, ezt azt hiszem, kevesen hallották. — A „Deutsch. B.-d.”-ban írja Gabler méhészt, miszerint hat év előtt nejeinek jobb karja köszvényes volt elannyira, hogy a szűrő fájdalomtól egyetlen éjszakán sem tudott már nyugodtan aludni, utójára már öltözködni sem volt képes. — A „Bienenzeitung” 1876. évi folyamából emlékezett Gabler, hogy valahol egy köszvényes ember a méhesipés folytán súlyos bajától megszabadult. — Kísérletet tett tehát, s nejeinek karját elébb egy méhvel csipette meg, de ez nem használt sokat. Erre 3 méhet tett a köszvényes karra, s azokat addig hagyta azon, míg méregzacsokókat teljesen kiürítették. — A kar feldagadt erősen, később a daganat lelohadt és a köszvénytől a nő megszabadult.

Meszet és sőt a galamboknak! Kinek galambjai a duceból vagy a padlásról szabadon járhatnak ki, az észrevehette, hogy a galambok főleg reggelenként a falak tövében mily szorgalmasan szedegetik a meszet a vakolatból; a hol továbbá sós kövekből épült falak vannak, melyeknek külsején a só kiijeceedik, e falakról a galambok a sőt leszedgetik. Mindkét testre a tojásképzés céljából nagy szükségük van a galamboknak s e végből a bezárt galamboknál igen nagy szükségletet elégít ki a galambkedvelő, ha egy tányéron vakolat és régen oltott mézterméleket, valamint kevés durvára törött sót ad nekik legalább tavasztól őszig.

Chlormész a hernyók ellen. Az „Obst-” szerint a hernyók elkergetésére a gyümölcsfákról alig van jobb és hathatósabb szer a chlormész. Ezen célból veszünk fél kilogramm chlormészt porrá törve, keverjük hozzá 250 gramm zsirt vagy fagygyut s hengerré gyúrjuk össze. Ezen gyurmával a fák derekán köröskörül egy övet készítünk s a hernyók ezen övön át nem fognak mászni; leesnek arról a földre, sőt még a lepkék is elkerülnek az így kezelt derekúkat.

Gyógyszer égési sebek ellen. Egy amerikai orvos Chicagóban a múlt télen felolvasást tartott az égési sebekről s azok gyógyítás módjairól. Ezen felolvasásában

az égési sebekre a kettedszénsavas natront ajánlja gyógyszerül. Hogy meggyőzze a közönséget e szer hatályosságáról, a felolvasáson egyik ujját leforrázta. Rögtön nagy hólyag keletkezett ujján, erre behintette kettedszénsavas natronporral az égett helyet s nedves ronggyal bekötötte. Az előadás végével a sebet bemutatta s fájdalom már nem volt, s csak a bőr barnább színe árulta el a leforrázás helyét.

NYILTTÉR. *)

Válaszom a megelőző számban oktan megáradásokra elkésve, ma kimaradt.

Zombor, 1883. évi aug. 2.

Jónász S.

SALVATOR
első rangú vasmentes savanyúvíz,
lithium és bornátriumban gazdag forrás, orvosi tekintélyek által a légző és emésztési szervek hurutos bántalmainál rendelve; — kiváló szer a köszvény-, hólyag- és vese-bajoknál. **Borral használva igen kellemes üdítő-ital.**
Kapható ásványvíz-kereskedésekben s legtöbb gyógyszerboltban.
20-13 Salvator-forrás-igazgatóság Eperjesen.
Budapestben főraktár **ÉDESKUTY L.** urnál

*) Az e rovatban közöltéért nem vállal felelősséget a szerk.

Felelős szerkesztő: Dr. MOLNAR ISTVÁN LAJOS.
Laptulajdonos és kiadó: Bittermann Nándor.

HIRDETÉSEK.

2500. szám.

kg. 1883.

Pályázati hirdetés.

Bács-Bodrogh megye közép II-od járási szolgabírói hivatala részéről Csonopla községében elhalálozás folytán üresedésbe jött községjegyzői állásra ezenel pályázat hirdetetik.

Ezen állás következő javadalmazással van egybe kötve u. m.:

- 1-ör. 126 frt 50 kr. évi készpénz fizetés.
- 2 or. Szabad lakás.
- 3 or. 33 kgr. 60 dgr. só megváltási ára 4 frt 80 kr.
- 4 or. 33 kgr. 60 dgr. fagygyú " " 24 " "
- 5-ör. 84 kgr. marhahús " " 33 " "
- 6-or. Egy 100 kg. súlyú sertés " " 60 " "
- 7-or. 20⁴⁶ ürköbméter tűzifa " " 60 " "
- 8-or. 24⁵⁹ hkl. buza " " 160 " "
- 9-or. 12 koci széna természetben.
- 10-or. 1/4 telek föld és 5 hold^{1330/1600} □ öl legelő föld hasznélvezete, melytől az összes adókat a jegyző tartozik fizetni.

Az üresedésbe jött állomás 1883. évi augusztus hó 10-ik napján délelőtt 10 órakor Csonopla község-házánál megtartandó választás útján fog betöltetni.

Felhívtnak mindazok, kik ezen állást elnyerni óhajtnak, miszerint az 1871. évi XVIII. t. c. 74. és 75. §§ ai értelmében (és születési anyakönyvi kivonattal) felszerelt kérvényeiket 1883. évi augusztus hó 7-éig bezárólag, ezen szolgabíróságnál benyújtásák, s ebben igazolják, hogy a jegyzői teendőkné magyar, német és dalmát nyelven való ellátására képesítvék.

Kelt Ó-Szivacon, 1883. július hó 26 án.

Latinovits Gyula,

szolgabíró.

2-2

Pályázat.

Vaskuton a kántor-tanítói állomás üresedésbe jövén, ennek betöltése végett f. é. augusztus 21-én reggeli 10 órára nyilvános pályázat nyitattik. Járadék:

- a) 168 forint o. é.
- b) 40 pesti mérő kétszeres buza.
- c) 8 öl lággyfa.
- d) 1 öl fa, ostya sütésre.
- e) 1/2 telek föld használatá
- f) 8 hold járás föld.
- g) 1/4 hold káposztás.
- h) Stola 1000 pár után.

Kellékek: önálló tanítói képesítés, az orgonálásban teljes jártasság, a német, magyar és bunyevácnyelvek ismerete.

Személyes megjelenés az ének és orgonálási próbára megkívánatik.

A pályázók az iskolaszék következő határozatát figyelembe venni tartoznak.

- 1) 1884. évi január 1-ével lép a megválasztott a kántortanítói jövedelem teljes élvezetébe.
- 2) Szeptember hó 1-től egész december hó 31-ig 1883. élvezi a megválasztott a tanítói fizetést, a kántori fizetésből pedig csakis a stola jövedelemre tarthat igényt.
- 3) A kántori kényelmes szabad lakás szeptember 1-ével elfoglalható lesz.

A szabályszerű pályázatok a vaskuti r. k. iskolaszékre címezve főtiszt. Berényi Dániel apát- s tanfelügyelő alesperes urhoz Bajára intézendők.

Kelt Vaskuton 1883. jul. 25.

Pilger Nándor,

iskolaszéki elnök.

3-2

Zombor 1883. Bittermann Nándor könyv- és könyvnyomdájában.

Egy sarokház

Hódsághon, igen szép helyen, alkalmas mindennemű üzlet számára, olcsón s elfogadható feltételek mellett eladó.

Közelebbi értesítést nyujtanak a tulajdonosok Eckert Pál Zomborban, Eckert Ferenc Szabadkán és Eckert Mihály Hódsághon.

3-1

1666. szám.

1883.

Gubacs eladási hirdetés.

Az erdőhivatal kerületéhez tartozó kemény erdőben 1883. évben termett gubacs, folyó évi augusztus hó 16-án reggeli 9 órakor irásbeli ajánlatok útján eladásra bocsátatik.

Venni kívánók felhívtnak, miszerint szabályszerűen kiállított 10 %-töli bántapénzzel ellátott zárt ajánlataikat, alulirt erdőhivatalhoz a tárgyalás napja előtt nyujtsák be.

A szerződési feltételek az illető erdőgondnokságoknál és az alólirt hivatalnál szokásos hivatalos órákban megtekinthetők, a hol f. év augusztus 12-től kezdve a gubacsnak hivatalos becslése is megtudható.

Apatin, 1883. évi július hóban.

M. k. erdőhivatal.

MATTONI-FÉLE
GISSHÜBLER
legtisztább égvényes
SAVANYU-KÚT
legjobb Asztali-és üdítő ital,
kitűnő hatásonak bizonyult köhögésnél, gége bajoknál,
gyomor-és hólyag hurutnál.
ÉDECSEK (az emésztés elősegítésére).
Mattoni Henrik, Karlsbadban (Csehország).

Hirdetés.

Alólirt a t. c. közönséggel tudatja, miszerint Zomborban

fehértanú ruha tisztító intézetet

állított a bécsi ilyenmű intézetek mintájára.

Elfogad tisztításra: felső ruhákat, ingeket, háló-réklitket, szoknyákat, függönyöket stb. stb. tárgyakat, pontos szolgálat és jutányos ár mellett.

Tisztelettel

GOLDSTEIN LUJZA,

Farkas-utca 71. sz. a.,
özvegy Knézy-féle házban.

1-1

KRONDORFI
Savanyú-Kút
STEFANIA
Koronaherezgő forrás.
Triezt, 1882. arany érem.
Főraktár:
FALCONE GUSTÁV
12-12 fűszerkereskedésben Zomborban.

